

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foia apare în fiecare
Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia,
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaj.

Foiaie bisericească-politică.

Anul XIV.

Blaj 24 Decembrie 1904.

Numărul 52.

Învitare de abonament.

Rogăm pe On. abonații, cari sunt încă în restanță cu abonamintele de pe anii trecuți să binevoiască a le trimite fără amânare, pentru ca foaia să-și poată plăti datoriile sale.

Celor ce ni-au plătit le mulțămim din inimă pentru sprijinul binevoitor și pentru viul interes, ce îl arată față de cauzele noastre bisericești, pentru cari luptăm.

Am dori din suflet, ca să satisfacem dreptelor dorințe ale multora de a scoate foaia de mai multe ori peste septemână, dar în împrejurările de față ne este imposibil.

Abonamintele incurg atât de rău, încât din acelea abia se acoper măreile postali pentru expediția foaiei. Cu plata tiparului și alte trebuințe suntem siliți a rămâne datori, așa, încât pe fiecare an ne cresc în mod înspăimântător de o parte datoriile și de alta pretensiunile, ce le avem în restanții la abonații.

Când vor incurge aceste și vom primi abonamintele înainte, vom scoate foaia cel puțin de două ori pe septemână.

Rogăm deci pe On. datorași a ne plăti restanțiile, și pe toți a-și renoua abonamintele pe anul 1905 cu prețurile de

12 Cor. pe anul întreg

6 „ pe o jumătate de an

3 „ pe un pătrar de an.

Administrațiunea.

Situația politică.

Situația politică a țării noastre a ajuns în un stadiu acut cum poate nu a mai fost de mult.

Începând dela ședința din 18 Nov. când Tisza a făcut de s'a votat legea extraordinară privitor la reforma regulamentului de desbateri a parlamentului — cu surprinderea opoziției — situația se încurcă din ce în ce.

Vandalismul din dietă, când cu noua deschidere, sfărîmarea tribunei presidiale și a fotelelor ministeriale, baterea, huiduirea și rănirea nefericiților servitori, — sunt lucruri atât de rari și scandaloase — cari nu credem să se mai fi repetat în parlamentul vre unei țări. — Și de atunci tulburările și surprinderile s'au ținut lanț. Opoziția s'a unit spre a nimici guvernul. Din partidul liberal ies politicieni ponderoși. Canalia de stradă e dusă și ea în luptă, și foști ministri și intimi consilieri ai Maiestății Sale — cântă imnul lui Kossuth alături cu fașii dușmani ai dinastiei cu kossuthiștii. Opoziția a împedat constituirea dietei. Tisza a fost la Viena. Reintors acasă a amânat dieta cu rescript regal.

Să vorbește că înainte de anul nou o va mai convoca odată, când guvernul va cere să i-se voteze indemnitatea, apoi dieta va fi disolvată și să vor ordona alegeri nouă.

Guvernul susține însă, că ori să va vota indemnitatea ori ba, dieta tot să va disolva în primele zile ale lui Ianuar, și încă disolvarea o va face regele în persoană.

Stăm dară în fața nouelor alegeri și în pericol de-a ajunge țara din nou în ex-lex.

Iată icoana fidelă a stării politice dela noi.

Numai cât atari stări de bună samă nu pot aduce cu sine bunăstarea patriei și fericire pentru popor.

Parlamentarismul maghiar prin scandalurile din urmă s'a compromis înaintea întregii lumi civilizate. Parcă

ne cade bine că poporul român acum nu a avut reprezentant în el. Ideea ce și-o vor fi formând-o celealalte state despre Ungaria, — în care nu de mult nu să puteau face asențări și incassa dările, ca mai apoi prin greva oficialilor dela căile ferate, să nu le fie sigură cetățenilor și străinilor viața și averea, și acum reprezentanții poporului, legiuitorii acestei țări, să bat cu servitorii, desigur numai bună și frumoasă nu poate fi.

Și-apoi câtă daună suferă din aceste stări țara din punct de vedere economic-financial? Parlamentul în loc să pună la cale reforme îmbucurătoare își petrece timpul în hărțueli.

Vom ajunge iarăși în stare de ex-lex cum am mai ajuns. Știm bine că poporul nu bucuros plătește darea până nu e silit. Așa s'a întâmplat și în anii trecuți.

Acum trebuie să plătească darea de pe doi ani de-odată, dacă vom ajunge în ex-lex va trebui să o plătească de pe trei poate. Și de unde? Anul a fost și așa rău, miserie e mare, și aglomerarea de dări pentru câți oameni săraci nu va aduce pierderea limbei de pământ ce-o mai au, și pe câți nu-i va duce la sapă de lemn?

Abstrăgând însă dela aceste considerațiuni reale și materiale, din punct de vedere politic mai înalt, încă situația este îngrijitoare și din punct de vedere al nostru românesc.

Pentru că pe noi puțin ne poate interesa dacă în parlamentul din Pesta își sparg capetele, dacă fostul ministru Banffy Dezső cântă „Kossuth nota” și-i dă sfatul — chiar Banffy — lui Tisza să facă alegeri dietale cinstite; și dacă Lengyel Zoltan și alți tovarăși de-ai lor își spală rufele nu prea curate în fața lumii.

Dar când prin comitate să începe acțiune, ca să se voteze încredere guvernului, când alegerile dietale ne amenință, indiferenți nu putem rămâne.

Ce vom face, ce atitudine vom lua, iată chestiunea ce ni să impune.

Pasivitatea au declarat-o conferințele noastre naționale. O parte din români au intrat în activitate. Prin multe locuri și în trecut numai inteligența a fost pasivă poporul a ales. Nu e nici o disciplină, nu avem nici o ordine, o cinosură de care să ne ținem, și suntem cu totul tot desmembrați și disorganizați.

Se vorbește că guvernul ar dori curmarea pasivității și ca și românii să intre în activitate. În vederea acesteia ar fi aplicat a retrage ordinațiunea lui Hieronymi privitor la desființarea partidului național, ca românii să se poată întruni spre a decide asupra activității și pasivității. Lucrul acesta e cam de necrezut și chiar când s'ar întâmpla, când s'ar declara activitatea parlamentară, oare în timp relativ așa de scurt, până la nouele alegeri cari ar avea să se țină — zice-să în Februar, — am fi în stare a ne pregăti așa, ca să putem pași cu demnitatea și bărbăția unui popor ce după atâta timp de retragere intră din nou în luptă?

Ori ce fază vor lua însă lucrurile, noi politicește iarăși suntem acolo, unde am fost la alegerile trecute. Unii vor candida, alții vor alege, alții vor rămânea pasivi și ne vom arăta iarăși în fața dușmanilor, dismembrați și neorganizați, nevrednici de-a fi luați în seamă de un adversar serios, a cărui dorințe și pretensiuni ni s'ar impune spre îndeplinire.

Nu știm încă ce fază vor lua lucrurile. Dieta e amânată. Până în 1 Ian. opoziția poate să se impace cu guvernul, și atunci alegeri nu să vor face. Posibil să cadă guvernul Tisza. Ori cum s'ar întâmpla însă lucrurile, alegerile nu pot fi departe.

Și par'că contrarii nostri ar înțelegă situația în cari ne aflăm și ar ști-o exploata. Tendințele și nișuințele de desnaționalizare îndreptate în potriva școlii și bisericii noastre sunt mai puternice cu ori și când. Pentrucă altcum cum ne-am putea explica ca în situația aceasta critică, în un comitat românesc, cum e și comitatul nostru, în congregație să poată pași cineva cu propunerea, ca religiunea să se propună în limba maghiară?

Oare până când vom fi tot așa, până când vom mai rămânea așa de neorganizați și așa de slabi — încât cei dela putere să fie convinși, că pot întreprinde ori și ce în potriva noastră, că nu ne știm apăra și pot să ne denege ori și ce drepturi, că nu ni le știm eluța?

Audiatur et altera pars*)

— chestiuni școlare. —

Cu multă bucurie am constatat, că „Unirea” își deschide cu plăcere coloanele sale și chestiunilor școlare. Pe această cale vom veni la idea de a ne interesa în general de trebile slabe a le școlii noastre, cari de bună samă ar fi merit și în trecut să ne preocupe cât mai mult spre binele și înflorirea învățământului în școlile elementare. — Imi i-au curajul însă a face și eu observațiile mele față de articolii publicați, ca interesat de aproape.

Nu e vorbă, intră împrejurările grele de azi trebuie să recunoaștem, că salariul nostru de 6—800 coroane e un salariu pe care — poporul nostru abia îl poate suporta; dar nici nu suntem așa pretensivi că acele 6—800 coroane să le cerem a să întregi și în mai mult, căci acesta e și minimul de care avem drept, după lege a ne folosi și mai mult nu putem aștepta. E năcazul, numai, că acest salariu de 6—800 coroane să plătește, pe cele mai multe locuri, atât de neregulat, că abia să întâlnește în buzunarii nostri coroană cu coroană, ba ce e și mai rău, cu finea anului școlastic abia dacă ne iese un pătrar, sau jumătate salariul, așa că restanța rămâne de pe un an pe altul, în timp ce noi învățătorii avem de a ne susține — mulți dintre noi — familii grele, și a le crește amăsurat spiritul de timp, ce deja domnește.

E grea acuza ce se aduce prin vorbele: „Și oare își fac azi datorințele sale docenții noștri barăm în așa măsură, ca să nu simtă remușcări de conștiință, că petrec ani îndelungați într'o comună, ba unii viața toată, — și să poate dovedi matematic, că în decurs de decenii nu au lucrat absolut nimica pentru luminarea poporului, care i-au susținut pe ei și familiile lor“ (!?) Căci dacă să dan și cazuri, când unul, sau altul a petrecut în vre-o comună ani întregi, ba chiar și toată viața, și nu și-a împlinit datorințele sale barăm în așa măsură, ca să nu simtă remușcări de conștiință, nu e urmarea, că numai exceptionalmente să se întâmple și altcum. Eu cunosc comane unde bărbați și mieri știu aproape cu toți cei și scrie și e o plăcere a asculta tinerimea școlară în răspunsuri și cântări. Cunoșc învățători mulți, cari pentru rezultatele dela finea anului în esamăn totdeauna au fost lăudați. Și această laudă a fost sinceră și împreună cu îndestulirea tuturor celor de față și oare nu trebuie să eugetăm și la adevărurile triste din trecut cu privire la mizeria ce ne încunjură, când de abia aveam edificii școlare, — și încă ce edificii! — Când localitățile școlare erau de tot necorăspunzătoare pentru primirea școlariilor și când abia aveam câțiva învățători calificați și cu ceva plătuță. Așa de mult a fost asta? Ți-se pare, că fiecare ne aducem încă aminte.

Zice scriitorul de articol: „Să poate dovedi, că din 100 cazuri, în 99 neîntăle-

*) Publicăm acest articol, și ne mirăm cum pot afirma „mai mulți învățători” în „Libertatea” dela 17 crt. că noi n'am n vrut să le publicăm reflexivitate. Cine a trimis ceva demn, scris în o chestie contraversată și să-i fi denegat ospitalitatea?

Red. „Unirea”.

gerea dintre preot și docente provine din cauza admonierii docentului din partea preotului, ca să-și facă cât decît datorința barăm ca să nu pericliteze existența școlii“. Poate să aibă drept. Dar cei ce să interesează de trebile școlii, placă-le și caute a să convinge: de câte ori cercetează directorul școlastic peste an școala? de bună sama vor afla, că mai pretutindenea abia de 2—3—4 ori peste întreg anul. Deci dăra, dacă cercetarea școlii să face de 2—3—4 peste an, — ceea ce și eu pot dovedi matematic — cum poate să tot admonieze pe învățător despre neîmplinirea datorinții sale, când mergând directorul școlastic în școală — lucru foarte știut — nici nu stă barăm la o tractare de lecțiune — mare onoare excepțiunilor. — fără întreabă, dacă ascultă și să poartă bine școlarii, apoi subscie protopoul și — să duce? Pentruce nu să convinge în primul loc pe sine despre mersul învățării și numai după aceea să admonieze pe învățător? Să nu căutăm deci totdeauna gozul în ochiul nostru, e o zicală nimerită românească. Apoi oare câți dintre domni preoți ca directori școlastici își fac datorința față de propunerea religiunii în școală, care e o datorință sufletească a lor și prin ce să dă și exemplu bun învățătorilor?

Să înșală însă toți acei învățători, cari cred, după cum zice autorul articolului. „cred a-și face nu drept la titlul de om cult și important cu pășirea lor îngânfată și de multe ori chiar și bruscă față de preot și familia sa, și cred, că prin atentarea la auctoritatea preotului le crește și li-se mărește propria lor auctoritate, că doară li-s'ar ridica cu aceasta vaza“. Căci prin așa ceva, nu că ni-s'ar ridica propria noastră auctoritate de învățător, dar voină noi a dejos pe preotul-director, ca prepusul nostru, cu atât, în grad mai mare ne scade și însași vaza noastră de învățător. Acel învățător însă, care să silește a strica altuia, ori și cui, prin vorbe slabe, sau prin ambițiune închipuită nu e demn de a purta numele de învățător. Viața unui învățător trebuie să fie întru toate nepătată, purtarea să fie morală și de exemplu tuturor. Durere însă în ziua de până acum mulți învățători de ai noștri, chiar și dintre calificați, nu sunt demni a ține la numele de învățător. Sunt corupți în viața lor, păzesc numai beutura și prin purtarea lor nemorală și de jos cauzază numai scandalizarea tuturor. Aceștia și afară de aceștia mulți sunt, cari nici nu cetesc ori scriu, ci numai din întâmplare, în caz de nevoie. Ce durere! Când azi un învățător trebuie să fie om cult, esperiat, să fie pătruns de chemarea sa, și să nu se lase pe sine în goul intunecat al neștiinții. De bună sâma, dela un așa învățător nu să poate aștepta mai mult!... Dar mângăierea pentru noi e, că cei mai mulți însă is de aceia, cari își cunosc datorințele sale.

Ar fi bine, când preparanții noastre să fi cu toată atențiunea la aceea, ca pe învățător să-l pregătească pentru viața practică și să facă din dânsul om cult, cu minie cunoscându-și datorințele sale față de sine și societate.

Însă în cuvintele!... „Și azi această conduită a docentilor față de preoți, ca directori școlastici a devenit o boală aproape

generală", e cam prea mult zis. — Cu toate, că unii învățători trăiesc rău cu directorii lor, — bine ar fi cauzele cunoscute din ajuns — dar sunt mulți, cari trăiesc în în cea mai bună armonie și înțelegere cu preoții și directorii lor scolastici.

Apoi: „dară mulți dintre docenți nici cele mai elementare datorii față de școală nu și-le împlinesc, dovadă de tot slabele rezultate a-le examenelor dela finea anului școlastic și de tot neînșămnațul progres ce l'a făcut poporul nostru în 3—4 decenii ultime pe terenul dezvoltării intelectuale...! La aceasta zic și eu: Amin! însă cu acel adaos, că să ne cugetăm numai nițel la împrejurările ce ne încunjură de „3—4 decenii“. Să nu uităm, în acest timp a aruncă o privire și în lăuntru școlai. — Știm, că până nu eram restrânși — înainte de asta eu 12—20 ani. — aveam cele mai slabe edificii școlare, cu deosebire la satele simple, ba și în locuri mai de rând nu erau prea multe excepțiuni. În lăuntru școlai nu era luminos, căci ferestrele eran mici și necurate și abia să vedeă a ceti. D'apoi a scrie? Dumnezeu știe! Recusite de scris existau câteva — dacă erau etc. Învățătorii eran dotați cu un salar abia de 60—80—100 florini la an. Pe prunci nu-i astrângea nime la școală dacă veneau — bine; dacă nu, iară — bine. Nu e lung timp de atunci. Dar până atunci ce a mai fost oare? Și învățătorii calificați ne lăseau și să dnceau la alte oficii.

Dar oare acuma? Acuma vedem pe unele locuri edificii școlare frumoase, unde salele de învățământ la mai spațioase. Și în alte locuri? Să nu-ți fie a te pita în lăuntru școlai! Nu vorbesc din aer, dar cunosc școlai din Marmăția, — unde e progres general mai laudabil — din Sălăgin, — din Solnocul-Dobăca de pe lângă Bistriță și Năsăud, ma chiar în parte și din diecesa Orăzii-mari. — Unde am văzut progres frumos în școală, am văzut și lucruri bune în toate cele, ce să țin de școală.

Bine ar fi când dnii preoți și protopopi tractuali ar raporta Preaven. Consistoare cât mai fidel despre toată mizeria, ce ne încunjură școala și internul ei și să se îngrijească de venite că să fie la loc toate recuzitele de învățământ, cari servesc spre mai marea ușurare întru instrucțiune și educațiune. Căci, cum să pot aștepta rezultate dorite, dacă nu avem la îndemână toate mijloacele trebuincioase? Mai în toate școlai noastre se află lipsă de unele sau alte recuzite de învățământ. Băncile la stricate și puține la număr, sau de tot necorăspunzătoare; pruncii să îndeașă în dănele unul lângă altul. La scris să bufnesc; atențiunea nu să poate ține etc. Tabelele de părete nu-s toate la număr, sau doară-s stricate și învechite. Nu sunt cuere pentru vestminte și pruncii șezând pe straele lor, în continuu le scapă jos și ridică. N'au școlarii cărți de cetit și învățat; n'au recuzite în scris. Nu e tablă neagră și liniată. Mașina de comput e stricată. Cuptorul e rău, nu încălzește și afumă. Nu prea aduc lemne. Podelele școlai — dacă sunt — nu să curățesc de loc. Colbul să înaltă: plămânile învățătorului și școlarilor sunt periclitare. Ferestrele și păreții necurățiți etc. — Deci dară în așa locuri să fie cel mai conștin învățător de chemarea sa, nu va puteă

face progres nici îndestulitor, mai adăogând înă umblare neregulată primăvara și toamna pentru cei de stare mai bună, iar în lunile de iarnă pentru cei mai golimani.

Ce se zice în articolul numit, că sâ-narea răului pentru neprogresul arătat cu ocaziunea examenelor să se îndrepte prin trimiterea protopopilor în alte tracte pentru luarea examenelor și prin vizite dese făcute de comisari consistoriali încă pe surprinse, e foarte la loc; dar eu cred a fi și mai la loc, dacă înainte de toate s'ar face vizitele, — ori în ce mod, — pentru de a se cerea lipsele școlai, acelea a să ordina și numai după aceea s'ar pretinde dela docenți împlinirea datorinței sale față de oficiul său.

Ce privește subvențiunile de stat, mi-se pare a fi cam prea mult zis în acel articol, căci eu cunosc câteva cazuri, când cearta s'a iscat din aceea, că respectivul director — preot școlastic, — a detinut subvențiunea școlai dela perceptorat — poate — pentru sine; ajungând apoi pe la fornri judecătorești, i-s'a înapoiat învățătorului, ce i-se cuvenia. — De aceia însă, cari se laudă, că nu sunt azi slujbași ai confesiunii, poate să se afe, dar eu nu cunosc nici barăm unul, și nici de aceia, cari aleargă pe la oficiile politice numai pentru de „a subsăpa auctoritatea mai marilor săi și existința școlai, cari li nutresc“. Ar fi dureros foarte așa ceva în zilele grele de azi, când, nu știm ce va să fie mâne, poimâne.

Dacă însă vom ajunge, să avem și noi învățători din ajuns, cari vor fi crescuți pentru viață și deplin calificați pentru cariera învățătorească, cari cunoscându-și datorințele față de Dumnezeu și oficiul său, vor fi conștii de chemarea lor, am cea mai mare speranță, presupunând, că și preotul va întinde mâna de ajutor învățătorului întru toate, că toate școlai noastre vor înflori asemenea altor școlai din patrie. De aceea, după cum foarte nimerit să citează în acel articol cuvintele „Unirii“... „cresterea tinerilor candidați de învățători trebuie să ne preocupe în locul prim“, ar fi de dorit în prezinte.

Groși la 6 Decemvrie 1904.

Nicolae Bozga
învățător.

Congregațiunea comitatului — Alba-inferioară. —

— raport special. —

În 20 Decemvrie a. c. s'a ținut la Aiud congregațiunea comitatului nostru, au participat foarte mulți, poate la ordin mai înalt, Românii însă au fost reprezentați în număr de tot mic, măcară multora nu le-ar fi fost greu să se prezinte, și s'ar fi așteptat aceasta cu atât mai vârtos, căci în această congregațiune aveă să se desbată chestiuni ce ne privesc de aproape și taie adânc în viața noastră românească din acest comitat. Să vede, că niii nu se interesază de cauzele românești ce să destășură în comitatul nostru și nu să pot inspira de toate acelea mari idealuri ce trebuie să cuprindă și să străbată întregă gândirea și ființa neamului nostru românesc, Ar fi de dorit, că măcar acum să se gândească cei chemați la o activitate mai solidară în viața comitatensă.

Dintre cei cari au luat parte la congregațiunea această, amintim pe următorii: Înstrisimul Dn Ioan M. Moldovan, prelat papal și prepozitul capitulului din Blaj; Rsmii Dni Dr. Isidor Marcu și Ștefan Pop canonic metropolitani; Ioan F. Negruța profesor preparandial; George Vancea mare-proprietar, Dr. Iuliu Maniu, avocat, Dr. Ioan Raț, prof. gimn. toți din Blaj, apoi Ioan Maior, protopop în Aiud; Artimon Blăjan, preot în Obreja, Bas. Andrea, preot în Ighin, Ioachim Totolan preot în Kisfalau, Enea Bota, preot în Șard, Arion Popa, preot și David comptabil din Buciium-șasa, Anton Pop, mare-proprietar în Baerdea-vinoasă, Hențel preot în Oena-Sibiului, Aron Gherasim protopop în Petrilața, Orăsan protopop în Sâniacob, și mai mulți notari comunali (ordonati prin poruncă mai înaltă). Atâta numai din peste 90 și mai bine câți sunt!

La oarele 10 a. m. se începe congregațiunea sub presidinul Comitetului suprem, Zeyk Daniel, cu o programă din apărabe 50 puncte, dintre cari ca mai interesante remarcăm completarea salarelor notarilor comunali conform art. de lege XI. din 1904, restaurarea mai multor comisuni, ca comisiunea centrală, administrativă, permanentă, verificătoare etc., apoi petiția baronului Wesselényi Ferencz, pentru înființarea unui cerc pretorial cu sediul în Teuș din comune rupte din pretura Aiudului și Blajului; propunerea lui Zeyk Gábor și a 92 de soți în cestiunea exprimării votului de încredere guvernului Tisza; propunerea comitatului Târnavei-mici în cestiunea propunerii religiunii în școlai de stat în limba maghiară, etc.

Comisiunea permanentă în ziua precedentă, a luat la desbatere în merit toate punctele convocătorului, și a făcut propuneri concrete, pe cari congregațiunea în cea mai mare parte le-a luat spre știre. Aci numai atâta observ., că în comisuni s'au ales și membrii români, dar în comisiunea administrativă, cea mai importantă în viața municipală, s'a dat loc numai unui singur Român, care este Rsmul Dr. Izidor Marcu, canonic în Blaj; iar în comisia pentru studiarea proiectului baronului Wesselényi, în cestiunea noului cerc pretorial dela Teuș, deși petițiunea baronului a fost iscălită de zeci și zeci de Români fruntași, cari eran interesați în lucru, nu s'apropus și n'a fost admis nici un Român! Ce vor dobândi Românii prin înființarea noiei preture, nu să știe, dar să poate presupune din începutul acesta.

Au fost apoi două puncte, cari au agitat mult, prea mult, spiritele celor prezenti, și acestea sunt următoarele:

1. Cestiunea cu votul de încredere premierului Tisza, cestiune pe care opoziția a combătut-o din răspuțeri. Orătorul de căpetenie al opoziției a fost profesorul dela colegiul reformat din loc, Fogarasi Albert, care cu multă măiestrie și-a desfășurat argumentele contra încrederii ce aveă să se voteze lui Tisza. El a fost susținut și de alții, mai ales de profesorul Váro Ferencz, care nu stigmatiză pe Tisza cu vehemența lui Fogarasi, dar și el condamnă pe deplin cele ce s'au petrecut și să petrec în parlament. La cestiunea a vorbit în numele reprezentanților municipali români și avocatul Dr. Iuliu Maniu, care în mod

energie și cu minte a spus părerea Românilor față de guvernul actual. Dsa s'a dechelat contra propunerii lui Zeyk, pentru că guvernul lui Tisza, ca și celelalte guverne ce i-au premers, pentru noi întru toate este dușmănos, deci Români nu au motive de a se manifesta în favorul lui Tisza; dar, pe cum arată oratorul, Români din acest stat nici la propunerea opoziției nu s'au pot alătura, de oarece și aceasta este în toate privințele ostilă neamului românesc din patrie; drept aceea declară, că Români nu vor vota în cestințe.

Dr. Maniu a vorbit românește; congregațiunea n'a voit să-l asculte; mai ales opoziționali strigau contra lui; „jos cu el“, „nu înțelegem!“, „vorbește ungurește!“ și altele de acestea.

În urmă Comitele suprem cu provocare la articolul de lege, care-i îndreptățește să vorbească românește. Ii domoli, și oratorul putu să-și încheie vorbirea bărbătească, și să-și prezinte moțiunea vrednică de Români acestui comitat, care este următoarea:

Considerând, că guvernul actual stă în serviciul aceluiași sistem de guvernare al hegemoniei de rasă, care dela anul 1867 încoace nu încetă a grăbi țara cu pași repezi la falimentul politic.

Considerând, că actualul guvern susține cu disconsiderarea legilor firei și a drepturilor inerente ființei omenești nenorocita idee a statului unitar național maghiar, care nesocotind trecutul istoric și compoziția etnografică a țării tinde în mod volnic la desnaționalizarea și descompunerea diverselor individualități etnice și politice.

Considerând mai departe, că actualul guvern este străin de programul nostru politic și de aspirațiunile juste politice și culturale ale poporului român.

Considerând, că acest guvern atacă fără considerare toate așezămintele publice ale poporului român urmând pe antecesorii săi în nesocotirea dreptului liber de intrinire și îndreptând noi atacuri prin proiecte de lege volnice în contra libertății instrucțiunii și a autonomiei bisericilor noastre.

Considerând în fine, că actualul guvern nu se sfiște a ataca nici chiar cele mai cardinale drepturi cetățenești și a nesocoti și puținile garanțe constituționale:

Noi poporul român din acest comitat nu numai că nu nutrim încredere față de acest guvern, ci suntem cu mare aversiune față de el, cumpănind cu adevărat patriotică îngrijorare urmările desastroase ale acestui nefast sistem de guvernare.

Drept aceea, după-ce nu putem accede votului de neîncredere propus de reprezentanții acelei grupări politice opoziționale, care stă în serviciul aceleiași tendențe nefericite de maghiarizare și de cutoptire a individualității noastre politice și etnice și tot odată atacă în temelie sa existența monarhiei acesteia. — după-ce chestia votului de încredere s'a pus la desbatere din incidentul întâmplărilor din acer parlament al țării din care poporul român este eschis

și prin urmare este străin de el. — și după-ce prin compunerea feudală a congregațiilor comitatense este imposibilă înfăptuirea poporului român în proporțiunea înșămănătății lui:

Membrii clubului municipal românesc, ca adevărații reprezentanți ai acestui comitat românesc în actuala situațiune perversă politică, pentru a ne arăta nemulțumirea față de întreg sistemul de guvernare: *nu vom lua parte la votare.*

În urmă propunerea lui Zeyk Gabor a fost pusă la vot și cu majoritate s'a votat încredere lui Tisza.

Acum ședița se suspende, și cei mai mulți dintre participanți s'au depărtat, fapt acesta, care dovedea mai pe sus de ori-ce mulțimea a venit la comandă.

2. După redeschidere au rămas aproape numai 50 membri, cei din loc și cei interesați.

Între punctele ce urmaseră, vine și rescriptul comitatului Târnava-mică în cestințea religiunii în școalele de stat.

Comisiunea permanentă propune să se ieie spre știre. Dr. Maniu, tot românește vorbește contra și propune să se ieie dela ordinea zilei (acum n'a fost întrerupt). Profesorul Fogarași propune să se ieie spre știre în mod părtinitor. Dar profesorul Dr. Ioan Rațiu, tot în românește o combate cu argumente scoase din istoria și literatura Maghiarilor

Dr. Rațiu se provoacă la luptele ce le-au purtat Maghiarii contra Austriei pentru limba lor națională în epocă de desnaționalizare sub Maria Theresia, Iosif al II-lea, Leopold al II-lea, Francisc I-ul și Ferdinand al V-lea, și spune: că pe cum atunci Maghiarii cinstiți și conștii de sine, ridicau vocea bărbătească, luptau cu condeul, cu sabia și cu vitejia străbunilor pentru un sfânt ideal de a nu fi contopiți în marea colos, ce era Austria împărătească; în tocmai și Români, mai vechi, după mărturia documentelor istorice, și nu mai puțin vrednici și ei de cinstea lumii întregi, ca să spună cu glas bărbătesc adevărul, să combată greșelele și să apere cu demnitate ce e a lor. În legile dela 1848 și 1868. Români să împărtășesc în mod egal și frățește cu națiunea maghiară și cu celelalte popoare din patrie în toate drepturile țării. Dar pentru neamul românesc aceleași drepturi în samă n'au fost băgate, iar acum vine comitatul nostru să ne restrângă un drept ce stă în cea mai strânsă legătură cu întreaga firea poporului românesc. Români din comitatul acesta pe cum arată statistica oficioasă, fac patru din cinci părți a locuitorilor de pe teritoriul său. Deci trebuie să se țină samă de împrejurarea aceasta, și să nu se jignească cu propuneri și proiecte arbitrare de felul celui din cestințe, care fățiș calcă în picioare dreptul Românului garantat prin legi sancționate. În țara noastră avem legi, și dacă le avem, trebuie să le observăm cu toată sfințenia lor. Primirea propunerii comitatului vecin ar avea

ca urmare numai nemulțămiri, înverșurări și dușmăniri păgubitoare. Biserica română nu va ceda nici odată din drepturile sale, iar poporul român va primi cu aversiune o dispoziție ca aceasta, și nu va suferi ca copiii săi, să se roage într'altă limbă, decât în cea moștenită din moși-stramoși și suptă de odată cu laptele din țâțele mamelor sale. Apoi arată că primirea propunerii ar fi păgubitoare și din punct de vedere moral, social și pedagogic. Instrucția în religie să poate face cu izbândă numai în limba maternă, pe care copiii români o cunosc deja pe deplin, și nici decât în altă limbă, pe care numai de aici înainte o vor învăța.

Din aceste și din alte motive, pe cari le-a desfășurat pe larg, Dr. Rațiu propune, ca Dr. Maniu, să se treacă la ordinea zilei; să nu se turbure pacea și bunăînțelegerea dintre cetățenii acestui comitat cu încercări de acestea.

După acestea mai vorbește deputatul Török Bertalan, care recunoaște oratorilor români, că au vorbit demn și cu străbater, cu toate acestea pentru moderațiunea tuturor, propune, ca să se ieie spre știre propunerea comisiunii permanente; să votează deci, și rescriptul cost. Târnava-Mică sa ieie spre știință.

Astfel propunerile Românilor cad dar pentru aceea se va ști, pe viitor, că Români din acest comitat sunt conștii de datorințele lor pentru neam și patrie.

Raportor.

CORESPONDINȚE. SCRISOARE DIN VIENA.

— dela corespondentul nostru —

12 Dec. 1904.

Am așteptat să treacă serbările jubileare ale Imaculatei, și după aceea să scriu ceva. Adecă să mă coreg, să treacă partea esternă a serbărilor acestora, căci după cum a zis noul episcop coadjutor de Cașovia, II. Sa Dr. Fischer Colbric — la serbarea aranjată de colegiul Pazmaniților — serbarea aceasta numai atunci va fi deamă de Preacurata Fecioară, dacă ea va săpa rădăcini adânci în inimile noastre, cari să influințeze viața socială.

Deși mai multe societăți catolice au aranjat serbări, ședințe festive cu ocaziunea aceasta, totuși după cum am putut vedea dinziare, parochiile și bisericile încă s'au silit să prăznuiască. Și Nemții oameni practici, cari la tot lucrul îi știu găsi timpul bine-venit, n'au voit să ingramădească ziua de 8 Decemvrie cu ședințe festive, cu procesiuni, acestea le-au aranjat mai înainte lăsând astfel loc sărbătorii între zidurile bisericii. Procesiune splendidă au aranjat Vienezii astă vară, când a fost vremea frumoasă, și când au putut participa 30 de mii. Sub un cort făcut lângă statua Imaculatei ridicată de Ferdinand III în piața

Cetiți!

— BEN HUR —

Cetiți!

— Unul dintre cele mai senzaționale, instructive și moralisătoare romane. —

F. 8°. 1047 pag. costă numai 2 cor. 90 fil.

A apărut în editura „Unirii.

„Am Hof“ era Cardinalul *Gruscha* încun- jurat de nudați principele *di Belmonte*, episcopii *Mayer*, *Belopotoczky Schneider* și *Marschal*, și de preoțime și clerici, iar de altă parte era Maiestatea Sa cu clironomul, șapte archiduci, archiducese, principii și alte notabilități. Aici jurară Venezii credință Immaculatei, și se recomandară sub scutul ei. Ce minunat va fi fost momentul, când în ziua aceasta — 19 Iunie — 30 de mii cântară „Glorwürdige Könige“, și după aceea „Gott erhalte“!

Satisfăcând astfel datorinței sociale, ziua de 8 I. c. a fost lăsată fiește cărnii, să o serbeze în pace. Era de prevăzut, că mii de oameni să vor mărturisii și cumineca, de aceea Ordinariatul s'a îngrijit, să fie confesari de ajuns, și pentru ca să nu fie imbulzala prea mare, a împărțit societățile catolice pe la bisericile mai mari. Câte mii de oameni s'au împărțășit cu sfințele taine în ziua aceea, nu se poate ști, nici nu s'a gândit nime, să-i numere, dar faptul, că în catedrala sfântului Ștefan dela 1/3 până la 9 au fost cuminecare continuă la 3 altare, ne spune foarte mult.

Foarte frumos a fost împodobit chipul Preacuratei, ce să bucură de atâtă cinste în biserica aceasta. Românii țin, că chipul acesta ar fi cel ce a plâns la moartea fericitului episcop Petru Paul Aron, dar Nemții îl țin, că e adus aici dela locul de rugă, *Maria Pócs* (cott. *Szabolcs*). Aceasta apare evident din cartea „*Memorabilia de templo ac turri ad s. Stephanum Viena Austriae*“ publicată în 1721. Aici pag. 125 stă: „At majus multo, illustraque a pijs et imaginibus, quae, et a prodigijs frequentibus, et constanti populi cultu, ac veneratione indies magis clarescunt. Primim inter has sibi meritū locum vendicat Imago B. Virginis, quae a loco, in quo primum illustrari — prodigijs caeperat, Pötschensis hodie dum dicitur“, și mai în jos: „Multis haec annis in pago comitatus Zaboizensis a Graeci ritus quidem, at Romanae tamen Ecclesiae unitis asservabatur, nulla tunc singulari veneratione habita“. Chipul acesta a vărsat șiroaie de lacrimi în 1696 Decembrie 9 v.

Între cei ce au serbat cu toată pietatea jubileul acesta au fost și mulți universitari. Dar mulți au fost, cari să vede că nu au serbat de loc praznicul acesta, căci cu inima lor pătată în ziua primă după aceea s'au apucat să facă cravale și scandalele, atacând pe Rectorul în un mod așa de infam, de nește servitori proști l'ar face-o aceasta. Vezi bine, că și-au primit și și primesc răs-plata, numai cât în cazul acesta părinții o sufer, și nu băiații rău crescuți. Tinerimea pangermană (protestantă) de astfel e de tot neliniștită. Nu poate uita, că Rectorul nu i-a ascultat, când au cerut dela el, să facă imposibilă rămânerea Italianilor în Viena, și mai ales acum le stă ca ghiata în spate frica, că Maiestatea Sa va sancționa legile nouă școlare, aduse într'un spirit creștinesc. De aceea se adună în meetinguri de protestare, sbiară cât li ia gura, scriu articoli furibunzi prin gazete. Un astfel de articoli

mai mic au putut ceti și Românii în traducerea Gazetei din 9 I. c. (după S. D. T). Deși lucrul, cum să descrie acolo nu e adevărat, totuși nu de aceasta mă mir, ci mai ales de faptul, că în Gazeta, al cărui editor e unul, ce e ales să lupie pentru interesele bisericeii române greco-catolice, și redactorii sunt teologi absoluți, cetesc vorbe — fie și citate — în contra clericalismului (popilor), condolând pe cunoscutul (?) *Schücher* cel mai infam dușman al partidei creștine. *Schücher* a fost de 64 de ani, de aceea dacă l'a atins epilepsia, a murit iute, mai ales că clocotia în el ura față de legile școlare nouă. Un fruntaș mirean Român, ce ocupă o poziție însemnată, a zis, că legile cele nouă pretind dela fiecare om, să și implinească datorința, și de aceea au atâția dușmani.

Iob.

Ma i nou.

Preaveu. Ordinariat arhiepiscopesc a fost avisat din partea dlui Ministru de culte, că a asignat suma de **Cor. 204025**, ca subsidiu pe 1904, pentru preoții arhiepiscopesci. Au fost ajutorăți 615 preoți, suma cea mai mare, ce s'a împărțit e de Cor. 1200 cea mai mică de Cor. 35. Dintre preoții recomandați spre ajutorare n'au fost împărțășiți vre-o 20, inși. — Față cu modul de împărțire din anii trecuți, se constată îmbunătățire considerabilă.

Noutăți.

Știri literare. De Ss. Sărbători a apărut în editura „*Minerva*“ din București o serie de serieri literare de multă valoare, cari și ca lucrare tipografică impun. Până ne vom ocupa în detaliu cu ele le înșirăm aci: „*Sate și mândștiri din România*“ de N. Jorga, Cor. 250. „*Șoimii*, roman de M. Sadoveanu, Cor. 150. „*Dureri îndușite*, Cor. 2. „*Poezii* de H. G. Lecca, Cor. 150. „*Poezii* de M. Cuntan, cor. 125. „*Moșneagul dela munte*, roman de Iules Brun și N. Papahagi, cor. 150. „*Tainele ceriului*, de Flamariou trad. de Lecca, cor. 150 și „*Căilindarul Minervei*, cu o mulțime de ilustrațiuni artistice și articole interesante, cor. 125. Toate acestea scrieri se pot comanda prin Tipografia semin

Proce-e de presă. Procuratura dela Timișoara a intentat proces de presă „*Drapelului*“ din Lugoj pentru cinci articoli. Judele de instrucție a făcut deja ascultarea redactorului Dr. Jurca și a editorului Dr. Braniste.

„*Luceafărul*“ revista literară ce apare în Pesta număr de număr se prezintă tot mai demn făcând surprinderi plăcute cetitorilor săi fie prin scrierile originale ce publică, fie prin ilustrațiile de toată frumșeța, cu care își împodobește paginiile. Acuma a deschis sufragiu universal între abonenți pentru premiarea unei dintre cele șapte novele intrate la concurs. O recomandăm cu toată căldura.

Conferințele meseriașilor. Seria conferințelor anunțate s'a început Duminecă în 18 Decembrie. La oarele 5 d. a. s'a întrunit

în localul societății 30—40 măiestrii; dintre inteligință numai domni Ștefan Roșian, Iacob Popa, și Victor Macaveiu. Președintele societății arată în scurt scopul și însemnătatea conferențelor apoi Dl *Vasile Suciu*, își desvoaltă conferința vorbind despre spiritul practic, cu care românii așa greu să știu înțrețin. Cu milde luare din mijocul nostru dovedește, că Românii e lipsit de inițiativă și nu-i sovinit în comerț și industrie. Grație acestei neapăsări astăzi mâne pierdem „*Consumul*“, și străinii zilnic ne scot din toate. — Expunerile dlui Suciu au fost ascultate cu viu interes. — La sfârșit s'a început o discuție pretinească între măiestrii și domnii inteligenti. Proxima conferință va fi Duminecă în 25 Decembrie la oarele 5 d. a. va vorbi dl profesor de teologie Victor Macaveiu; calfa Ioan Coroiu va declama. — Ar fi de dorit, ca măiestrii noștri să se prezinte cu toții, iar domnii încă să nu lipsască. **Prețul de intrare 10 fl.**

Hymen. Dl *Nicolau Fabian*, absolvent de teologie, vice-notar, archivar și actuar episcopesc în Lugoj și Dșoara *Cornelia Luca*, fca Dlui Dr. Luca, paroch-protopop în Comloșul-mare, s'an logodit Duminecă în 18 Decembrie n. a. c.

Firmă Românească în Fiume

a lui

ROMULUS PASC,

de importatiune și espedițiune în hale și lăzi originale prin calea ferată, așa și în *Colete postale de 5 k.* libăr de vamă și fraucat, de mărfuri coloniale, fructe de sud și băcănie, cu specialitate de cafeiuri, teiuri și rumuri din calitățile cele mai bune.

Cafele:

	1 Klo	5 Klo
Santos, calitatea primă	2-50	12-50
Portorico, cafea foarte cercetată și bună	2-90	14-50
> Piraldi, cel mai fin soi de Portorico	3-60	18-—
Cuba, fină	3-—	15-—
> mai fină	3-20	16-—
> de tot fină	3-50	17-50
> Specialitate	3-70	18-50
> Perl (mărgelată)	3-20	16-—
Ceylon	3-50	17-50
Goldjava (java aurie)	3-40	17-—

Tea:

	1/4 Klo	1/2 Klo
Pecco congo	2-30	4-15
Ceylon	2-35	4-25
Suouchong	2-40	4-35
Mandarin	2-70	4-95
Family Tea	3-—	6-—
Rusian Melang	4-—	8-—
Five o'clock	5-—	10-—

Rum, Cognac și Vinuri spaniole:

Rum Iamaica	Sticla	0.7 l.	3-70
> de Brasilia		0.7 l.	3-—
> Tea		0.7 l.	2-40
Cognac adevărat francez		0.7 l.	8-—
> marcă Iulien		0.7 l.	4-—
Malaga sect, vin spaniol adevărat		0.7 l.	4-50
Madeira Dry		0.7 l.	4-50
Sherry Old		0.7 l.	5-—
Vinho do Porto		0.7 l.	6-—

Mai puțin ca 3 sticle nu se pot espeda (pot fi și diverse)

Portocale 5 Klo corfa	2-80
Smochine de Smirna 1 Klo	1-—
Datele presate în cutii 1 Klo	2-50
Struguri de malaga 1 Klo	2-60

● Preț curent detaliat franco și gratis. ●

— Prețurile sunt în Coroane. —

(46) 3—3

Cumpărați

Calendariul Unirii pe anul 1905.

Prețul 50 fl. plus 10 fl. porto.

Cumpărați

PARTE SCIINTIFICĂ-LITERARĂ.

— PAUL ANTHELME —

Cele două conștiințe.

Tradusă în românește din l. franceză prin

SIMION ZEHAN.

(Continuare.)

Scena VI.

Dubois, Gendrin.

Dubois: Uite numai Gendrin! Aci sunt cei doi bumbi, pe cari i-au aflat la Fenaille pe padiment. Observi că samănă diabolic cu bumbii de revereandă?

Gendrin: (examinându-i din parte-și). Asta este adevărat. Însă preotul din Glandieu, este un sfânt, și nu este nici o probabilitate, că acești bumbi ar fi a lui.

Dubois: Cine știe? În această afurisită natură omenească întâlnim însușirea, că aflăm adeseori în ea, ceea ce nu așteptăm.

Scena VII.

Dubois, Gendrin, Caporalul de gendarmi, Jaquemart.

Caporalul: Aci este croitorul, dle jude!

Dubois: Jaquemart! Dta ești singurul croitor în sat, dta îmbraci toată lumea aci, nu e așa?

Jaquemart: Dacă guvernul și-ar face datorința, așa ar fi. Dar guvernul oh!..

Dubois: Ce are guvernul cu industria dtale?

Jaquemart: Ce are? Dar ce sunt murdarele acele de pachete poștali?

Dubois: Cum așa?

Jaquemart: Așa. Magazinele cele mari din Paris, seduc sârmanul popor cu prospectele lor diabolice, și prin pachete de poștă își trimit marfa pretutindenea. Pentru 35 franci, dau o îmbrăcăminte completă, care pe mine mă costă 50, fără a câștiga o para. Asta este batjocură. Cum să te poți lupta cu o astfel de concurență? Industriașul mic e ruinat. Dacă guvernul și-ar face datorința n'ar putea împedeca aceasta oare? Dar guvernul... Ah!

Dubois: Dar ce ar zice aceia, cari plătesc mai bucuros 35 franci pentru un rând de vesminte decât 50 atunci când guvernul ar împedeca aceasta? Cugetat-ai la aceasta?

Jaquemart: Omul trebuie să trăiască, eu numai atâta știu.

Dubois: În fine dta ești croitor. N'au umblat bumbii aceștia prim mâinile dtale?

Jaquemart: Ah! Cum nu? Eu îi cunosc. Numai preoții poartă de aceștia. Aceștia sunt bumbi de revereandă.

Dubois: Îți mulțămesc porți merge...

Scena VIII.

Dubois, Gendrin.

Dubois: Ei! Ce e Gendrin?

Gendrin: Este ceva curios, nu zic nimic, însă is sigur că nu suntem pe bună urmă.

Dubois: De sine se înțâlege. Nu trebuie să mă bag în lucru și să fac un pas greșit. Să mergem la prânz și să ne lăsăm timp de cugetat. (Își freacă mâinile cu o

mişcare de bucurie nevrută). Din toate acestea, dacă urma ar fi adevărată, s'ar naște o afacere grandioasă.

(Cortina).

ACTUL III.

Parochia de Glandieu. Decorul ca și în actul I.

Scena I.

Preotul, Luiza Franquin.

Preotul: Mica mea Luiză! Ilustritatea Sa va fi îndestulit. Tu îți ști perfect vorbirea de bineventare. Numai tonul nu merge destul de bine. Tu recitezi în același ton, ca un papagal: mu, mu, mu! Când Ilustritatea Sa va vedea fața ta inteligentă și frizura ta frumoasă, dacă vei face cătră el mu, mu, mu, se va spăria. Trebuie să vorbești mai dela inimă. Să probăm puțin. Închipuește-ți, că eu sum Episcopul și mă scober din trăsura. Ce ai să faci?

Luiza: Nu știu.

Preotul: Tu pășești înainte cu un mers cuviincios și modest, stai la trei pași, și cu un aer respectuos începi bineventarea. Du-te începe!

Luiza: (cu o voce înaltă): Ilustre Domnule Episcop!

Preotul: Nu așa. Vor crede că tu vrei să vinzi legumi. Iați o voce mai joasă: Ilustre Domnule. Repetează: Ilustre Domnule!

Luiza: (cu o voce din grumazi făcând să sune litera r) Ilustre!

Preotul: Nu așa! Tu îndată cazi în pivniță! Ilustre Domnule Episcop!

Luiza: (reluând iarăși vocea înaltă): Ilustre Domnule Episcop!

Preotul: Nu te sui în pod! Ilustre Domnule Episcop!

Luiza: (reluând vocea din grumazi): Ilustre Domnule Episcop!

Preotul: Ei, iarăși am căzut în pivniță.

Luiza: O, e așa de greu, nu voi putea-o zice nici când.

Scena II.

Aceiași Michaud.

Michaud: Aveți încă multă treabă cu micuța?

Preotul: Noi repetăm vorbirea, ce o va zice acuș cătră Ilustritatea Sa.

Michaud: Eu am să vorbesc ceva în grabă cu dl preot.

Preotul: (cătră Luiza): Dute și te joacă, și bagă de samă, când va veni Ilustritatea Sa. Tu vei zice cum știi și așa va fi mai bine.

Scena III.

Preotul, Michaud.

Michaud: Nu am pentruce să umblu încoace și în colo. Dle preot! să lucră ceva contra dtale!

Preotul: Și ce?

Michaud: Judele acesta mic, care e în sat, are ceva pe dta de bună samă. A chemat pe Jaquemart și i-a arătat doi bumbi, pe cari a zis că i-a aflat pe padiment la Fenaille și Jaquemart i-a recunoscut că-s de revereandă. A chemat pe Lancelin și a

cerut să i-se enareze o scenă, ce ai avut-o cu Fenaille. El m'a chemat și pe mine și a trebuit să-i enarez întâlnirea noastră de alaltăieri sara. Grijește-te.

Preotul: Alaltăieri sara? La câte oare?

Michaud: Cătră 10 oare și jumătate.

Preotul: Și unde?

Michaud: La Crucea Peyssonmierilor. Noi ne reîntorceam dela Monneret. Eu m'am mirat tare, că nu ni-ai cunoscut!

Preotul: Cu cine ai fost?

Michaud: Cu Jeanette Bressaud.

Preotul: Ah! Și de pe ce m'ai recunoscut?

Michaud: Curios! Da de pe revereandă!

Preotul: Dta m'ai recunoscut de pe revereandă!

Michaud: Poftim! Asta nu e rău! Pe Dta nu te poate omul confunda cu altul. Noi ni-am zis: „Uite dl preot merge acasă, iarăși a făcut ceva miluire în secret“.

Preotul: Cum a știut Lancelin de vizita mea la taica Fenaille?

Michaud: El să odihnea lângă cărare, până a-ți schimbat vorbele, nu l'ați văzut.

Preotul: Și cum a știut judele, că Lancelin ni-a auzit?

Michaud: Bressaud i-a spus,

Preotul: Ah! Bressaud. Și cine i-a spus judeului că voi credeți, că m'ați întâlnit la Crucea Peyssonmierilor?

Michaud: Jeanette!

Preotul: Ah!

Michaud: Bressaud ești au trebuit să vorbească, căci judele acesta mic i-a constrâns, însă trebuie să știi, că ei nu vorbesc de dta. decât cu venerațiunea pe carea o meriți. Numai mai înainte Francisca mi-a zis: „Judele acesta este estravagant, căci aceea e sigur că nu dl preot e de vină.“

Preotul: Așa a zis! Și cei doi bumbi, pe cari i-a aflat la Fenaille, sunt aceia bumbi de revereandă?

Michaud: Mi-se pare, că croitorul i-a recunoscut de atari.

Preotul: Îți sum foarte recunoscător Fanie, pentrucă ai venit și m'ai făcut atent. Poate că lucrul e cu mult mai grav, de cum mi-l închipuesc. (Michaud se duce).

Scena IV.

Preotul singur, apoi Agatha.

Preotul: (singur). Un om în revereandă la Crucea Peyssonmierilor... doi bumbi de revereandă la Fenaille... Bressaud și femeia atrag atențiunea judeului asupra mea... Ce este asta?... Oare să-i fi venit lui idea monstruoasă ca să-și trimeata femeia, să mă lege prin secretul mărturisirii și să mă împedec de a mă putea apăra? Nu! Este în lucru ceva fatal, ce Bressaud nici n'a voit, nici n'a prevăzut. Nu-mi este oprit a vorbi cu el despre aceea ce știu afară de mărturisire. (Strigă) Agatho! (Agata intră) Agathă! unde este revereanda mea cea veche?

Agatha: În camera mea! Eu am spălat-o Joi pe la amiazi

Preotul: În momentul acesta am văzut pe Bressaud în piață, îmbrăcat în haine de dumineca. Dacă mai este acolo, spune-i că doctorul Bordier cearcă un loc pentru Jeanette, și că eu aș dori să vorbesc cu el. (Agata se duce. Singur) Sărmana mea parochie! Mica mea grădină plină vara de

flori și de poame, sările mele pacinice de iarnă lângă soba de încălzit!... Oh! Eu am fost foarte fericit!

Scena V.

Preotul, Fanchon, apoi Bressaud.

Fanchon: (intră înțe): Domnule preot, ascundeți-vă. Vreau să vă aresteze!

Preotul: Cine ți-a spus aceasta, fiule?

Fanchon: Am făcut o gaură în perete, la chilia cea frumoasă a ospetării, pentru că să aud, că vorbesc oaspeții, și am auzit că judele a zis cătră notar: „În lucru figurează o femeie, cu care nu suntem în clar, și apoi în fine, pentru ce să nu fie preotul, acela care a omorât pe Fenaille? Dacă nu se clarifică în mod categoric, eu îl arestez momentan.” (Bressaud intră, îmbrăcat sărbătorește).

Bressaud: Bună ziua dle preot!

Preotul: (cătră Fanchon). Mulțam Fanchon.

Scena VI.

Preotul, Bressaud.

Preotul: Bună ziua Bressaud!

Bressaud: Dșoara Agatha mi-a zis că voiți să vorbiți cu mine.

Preotul: Ce vei face cu Jeanette după miruire?

Bressaud: Ei! voi proba a o da în serviciu.

Preotul: Doctorul Bordier a cinat ieri sară aicea, noi am vorbit despre lucrul acesta, el mi-a promis, că îi va căuta un loc.

Bressaud: Oh! Dle preot, Dta ești cu toată bunăvoința cătră noi.

Preotul: Voi sunteți acei parochieni ai mei la care eu mă gândesc mai adeseori Bressaud! Femeia ta e curag'oasă, răbdurie și regulată și ea își iubește mult copiii săi, copii vostri încă sunt nește creaturi bune, mici. La începutul lunii, când imifac micul meu budget de caritate, eu vouă vă fac totdeauna partea cea mai mare. Dar mai mult! Când ai fost morbos, m'am gândit că familia ta să nu flămânzască. Și dacă nu v'am dăruit mai mult, aceasta a fost din pricina că nici eu nu mai aveam nimic.

Bressaud: (la o parte) Bagă de samă Bressaud, dacă nu ești tare, tu ești pierdut.

Preotul: Așa, că tu nu-mi voiești răul?

Bressaud: Oh! Dle preot, cum poți să și întrebi aceasta?

Preotul: Eu voi avea lipsă de simpatia celor din jurul meu. Un mare rău mă amenință.

Bressaud: Nu se poate! Ce vă amenință dle preot?

Preotul: S'a deslântuit o serie de aparențe, din cari judele de instrucție poate să conchidă că eu am omorât pe Fenaille. Dacă el crede acestor semne, atunci eu nu mă pot apăra, căci în sara crimii, pentru că să fac o faptă bună, m'am depărtat din parochie, și nu-mi este cu putință a spune unde am fost. (Pe fața lui Bressaud să arată învioșare, dar iar își recapătă fizionomia ordinară).

Bressaud: Pentru ce îmi spuneți acestea mic?

Preotul: Pentru că să le spui și tu în cercul tău. Eu cred, că dacă asasinul va cunoaște situațiunea mea frumoasă și desperarea mea, el se va mișca. Cugetă Bressaud, eu sum aci de 15 ani, în acest timp nu m'am ocupat cu nimic decât cu fericirea parochienilor mei, aceia căroră li-am putut ajuta, i-am ajutat, față de toți totdeauna am

fost gata a-mi jertfi timpul și rugăciunile fără șovăire. Această purtare a mea, merită ea ca recompensă, scandalul, necinstea dejositoare? Asta e grozav, Bressaud, tare grozav!

Bressaud: Sărmanul meu preot! Ești de compătimit!

Preotul: A năvăli asupra unui om și a-l omori, este un lucru înfricoșat, dar un nevinovat să fie torturat luni întregi, poate ani, pentru aceasta să cere o renitență sălbatică și fără inimă. Cum va putea suporta asasinul gândul torturilor, pe cari le voi purta eu în locul lui? În loc să doarmă noaptea, au nu va auzi bocetele mele din prinsoare? Dacă ar cunoaște, ce e bine, în loc să persevereze în crimă și în loc să ducă o viață, care în urma muștrării conștiinții îi este un chin, mai bine și-ar trage samă cu oamenii și s'ar împăca cu Dumnezeu, căci ori ce pedeapsă l'ar aștepta, prin aceasta și-ar recâștiga aceea, ce nu numai are: liniștea conștiinții.

Bressaud: Aveți curagiu dle preot, să va întoare doar spre bine.

Preotul: Cum? Pentru ce îmi surizi cu speranța? Doar ai semne de cari ați putea profita?

Bressaud: Pentru moment nu! Dar nu să știe, ce să va întâmpla.

Preotul: Îți mulțămesc Bressaud! Adio!

Bressaud: La revedere dle preot! (El vrea să iasă).

Preotul: Bressaud!

Bressaud: Dle preot! (Tăcere lungă).

Preotul: Dacă vei afla ceva de folos pentru mine așa că mă vei informa?

Bressaud: Cum să nu! Și fără de a-mi zice. (El vrea să iasă).

Preotul: Bressaud!

Bressaud: Pofțiți dle preot!

Preotul: (viori) Nu, iartă-mă. Năcazul acesta îmi turbură mîntea. Dute să nu cad în ispită.

Scena VII.

Preotul, apoi Agatha.

Preotul: (singur). Nici un nerv nu i-s'a muiat. Acesta este un scelerat determinat și fără simț. Eu is pierdut. Deja sună clopotele, trăsura Ilustrității Sale scoboară pe deal, sosește. Da eu trebuie să fiu acolo (Să ridice cu ingrigire, dar îndată începe a trâmura). Oh! natură slabă. Eu tremur în tot corpul. Nu pot merge. Nu, nu pot. (Să reasează).

Agatha: (intră voioasă). Ce-i Dle preot? Ilustritatea Sa sosește, vină iute (Spăriată). Fata ți-e schimbată cu totul! Ce năcaz ai?

Preotul: Mă simt cam rău. Nu mi-ai putea da puțin vinars, poate că acela mi-ar întări inima?

Agatha: Nu avem nici un pic. Tot l'ai dat.

Preotul: Puțin vin?

Agatha: Doctorul a beut ieri ultima noastră butelie.

Preotul: Adu-mi un pocal de apă proaspătă. (Agatha iese). Ce scandal? Ce năcaz pentru Ilustritatea Sa? Și mama mea, bătrâna mea mamă dacă va auzi? Și ce turburare în sărmana mea parochie? Și în urmă nici nu cutez a gândi ce să va întâmpla: închisoarea, un proces public, condamnarea și cine știe ce! (Cu gest de frică) Oh! Dumnezeul meu! Ce vrei cu mine? (Agatha intră cu un pocal de apă, preotul bea). Mulțam Agatha!

Scena VIII.

Aceiaș, Episcopul intră, lângă el Secretarul, kătul și diverși curioși.

(Episcopul un bătrân uscăcios, cu o față ascetică însă foarte dulce și bună. Preotul rămâne șezând).

Episcopul: Ei bine dle preot, dta nu affi de bine să ieși înaintea Episcopului dtale baremi până înaintea bisericii? Asta nu te-ar fi costat mare osteneală. (Observând starea lui, într'un ton mai blând): Ești morbos?

Preotul: Foarte morbos Ilustre Domnule! Aveți bunătatea a mă asculta și a-mi da sfatul.

Episcopul: Lăsați-ne singuri cu dl preo.

Scena IX.

Preotul, Episcopul.

Preotul: Ilustre Domnule! Înainte numai cu o oară eram om întreg, robust și fericit. Dar unul din parochienii mei a fost asasinat alaltă sară și eu am înțales, că asasinul s'a deghisat în preot când a intra la el și că toate semnele eruate prin judele de instrucție mă denunță pe mine și nu peste mult, poate în momentul acesta, vor veni să mă aresteze. Sdrobit de această lovitură teribilă, m'ați găsit acum.

Episcopul: Fiul meu! Nu ai nici o dovadă, că ai fost acasă în această sară?

Preotul: N'am fost acasă Ilustre Dle!

Episcopul: Și așa îți va fi cu atât mai ușor a te desvinovăți. Nu vei avea decât să constatezi unde ai fost.

Preotul: Fără vătămarea carității creștine, nu-mi este cu putință a spune unde am fost.

Episcopul: Cugetă, că un scandal, cum e acesta, care te amenință, va sgdului întreagă preoțiimea. Îți este datoriuța să întrebunțezi toate pentru ca să-l încungiuri.

Preotul: Ca să puteți judeca poziția înfricoșată, în care m'a aruncat rafineria asasinului, vă rog să mă ascultați cu răbdare. Tatăl meu a fost grădinar la o casă din burghesimea înaltă, la anumită distanță de aci. Ea am avut un frate mai tinăr ca mine, care era de o inteligență extraordinară și pe care noi toți îl iubiam ca pe un tinăr de bună speranță. El a căpătat o bursă la liceu și vacanțele și le petrecea în grădina pe care o cultiva tatăl meu. Fata tinără din casă încă venia aci. Ei erau atât de tineri încât nime nu-i băga în samă, dar s'au îndrăgostit unul în celalalt. Când stăpânul nostru a observat lucrul, era prea târziu, el a trimis de acasă pe fia sa cu atâta prudentă, încât nu s'a făcut nici un scandal. Dar frate-meu într'atâta a disperat, încât, într'un moment de alterație mentală, s'a sinucis, iar tatăl meu, care a fost delaturat dela locul său, a murit de năcaz. Eu eram atunci calfă de prăvălie în Lyon. Acestea întâmplări triste m'au făcut să simțesc fragilitatea lucrurilor pământești și au influențat în mod decizător asupra vocațiunii mele. Am început studiile cu intențiunea de a mă face misionar, însă mai târziu după ce am fost ordinar, fiind-că nu eram prea sănătos, Superiorii m'au sfătuit să rămân în Franța. Și după ce am căpătat această mică parochie în vecinătatea mamei mele, care să retrăsese la mica sa moșie am reafiat pe fca stăpânului nostru de odinioară, măritată după un om, care mi-a

